

Sygn. akt V ACa 110/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Robert Obrębski

Sędziowie: SA Przemysław Kurzawa

SO (del.) Paweł Duda (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Małgorzata Szmit

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko M. K.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 1 października 2018 r., sygn. akt IV C 486/18

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Paweł Duda Robert Obrębski Przemysław Kurzawa

Sygn. akt V ACa 110/19

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 18 grudnia 2019 r.

Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. pozwem z dnia

11 grudnia 2015 r. wniosła o zasądzenie od M. K. kwoty 54.126,24 CHF

z odsetkami umownymi w wysokości 1,8 – krotności stopy kredytu lombardowego NBP, które na dzień wystawienia pozwu wynoszą 12,60% w stosunku rocznym, jednak nie wyższe niż odsetki maksymalne za opóźnienie, które na dzień wniesienia powództwa wynosiły 14% w stosunku rocznym, od kwoty 48.431,96 CHF od dnia 1 grudnia 2017 roku do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego jako dłużnika rzeczowego do wysokości nieruchomości położonej w miejscowości D., gmina A., wpisanej w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Opocznie V Wydział Ksiąg Wieczystych. Roszczenia swoje powód wywiódł z umowy kredytu hipotecznego na kwotę 71.962 CHF zawartej w dniu 9 grudnia 2014 r. przez poprzednika prawnego powoda Bank (...) S.A. z P. K. i B. K.. M. K. stał się dłużnikiem rzeczowym w wyniku nabycia od P. K.

i B. K. nieruchomości położonej w miejscowości D. w gminie A. obciążonej hipotekami, zabezpieczającymi spłatę przedmiotowego kredytu.

Sąd Okręgowy w Warszawie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 marca 2018 r. nakazał pozwanemu M. K., aby zapłacił na rzecz powoda kwotę dochodzoną pozwem wraz z odsetkami i kosztami postępowania.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany zaskarżył powyższy nakaz zapłaty w całości i wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany zarzucił nieważność umowy kredytu, podnosząc jej sprzeczność z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy Prawo bankowego (ze względu na brak zobowiązania się banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych i nieokreślenie kwoty kredytu), naruszenie obowiązującej w dacie zawierania umowy zasady walutowości wyrażonej w art. 358 § 1 k.c., skonstruowanie umowy w sposób sprzeczny z naturą stosunku zobowiązaniowego, o której mowa w art. 353⁽¹⁾ k.c. (ze względu na zastrzeżenie prawa banku do jednostronnego ustalania wysokości wypłaconej kwoty kredytu i zadłużenia kredytobiorców z tytułu zwrotu kredytu poprzez jednostronne ustalanie kursu CHF). Z ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzuty nieistnienia jakiegokolwiek wierzytelności powoda wobec pozwanego nominowanej w CHF i nieudowodnienia dochodzonego przez powoda roszczenia.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 1 października 2018 r. sygn. akt IV C 486/18 zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 54.126,24 CHF wraz z umownymi odsetkami w wysokości iloczynu wartości 1,8 x stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, które na dzień wniesienia pozwu wynoszą 12,60 % w stosunku rocznym, jednak nie wyższe niż odsetki maksymalne za opóźnienie, które na dzień wystawienia pozwu wynoszą 14 % w stosunku rocznym od kwoty 48.431,96 CHF od dnia 1 grudnia 2017 r. do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego jako dłużnika rzeczowego, do wysokości nieruchomości położonej w miejscowości D., gmina A., wpisanej w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Opocznie V Wydział Ksiąg Wieczystych (w pkt. 1) i kosztami postępowania obciążył w całości pozwanego pozostawiając rozstrzygnięcie referendarzowi sądowemu (w pkt. 2).

Wyrok ten Sąd Okręgowy wydał w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 9 grudnia 2004 r. P. K. z małżonką B. K. zawarli z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. umowę o kredyt hipoteczny nr (...) - (...). Jako zabezpieczenie kredytu na rzecz Banku (...) S.A. ustanowiona została hipoteka zwykła w wysokości 71.962,00 CHF i hipoteka kaucyjna do wysokości kwoty 38.900,00 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu, na nieruchomości położonej w miejscowości D. w gminie A..

W wyniku podziału Banku (...) S.A. dokonanego w trybie art. 529 § 1 pkt 4 kodeksu spółek handlowych, część majątku Banku (...) S.A. została przeniesiona na powoda w zamian za akcje, które objęli akcjonariusze Banku (...) S.A. W ramach podziału na powoda przeszła wierzytelność z tytułu umowy kredytu hipotecznego zawartego z małżeństwem K..

W dniu 12 sierpnia 2009 r. umowa kredytu hipotecznego została wypowiedziana przez powoda. W dniu 21 listopada 2014 r. pomiędzy powodem a dłużnikami zostało zawarte porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia, które na dzień 5 listopada 2014 r. wynosiło 76.162,30 CHF. Na podstawie tegoż porozumienia dłużnicy zobowiązali się do spłaty zadłużenia w 68 miesięcznych ratach płatnych ostatniego dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od listopada 2014 r. do czerwca 2020 r. Jednocześnie na mocy porozumienia strony ustaliły, że w mocy pozostaje zabezpieczenie w postaci hipoteki zwykłej i kaucyjnej. Powód w dniu 30 stycznia 2017 r., z uwagi na brak spłaty

zadłużenia przeterminowanego, zgodnie z postanowieniami porozumienia z dnia 21 listopada 2014 r., oświadczył dłużnikom, że wypowiada porozumienie.

W wyniku umowy darowizny z dnia 17 lutego 2017 r. zawartej przed notariuszem własność nieruchomości położonej w miejscowości D. w gminie A. została przeniesiona na pozwanego M. K.. Wezwaniem z dnia 17 października 2017 r. powód wystąpił do pozwanego jako dłużnika hipotecznego o spłatę całego zadłużenia w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania, pod rygorem podjęcia działań sądowych.

Sąd Okręgowy, przywołując przepis art. 65 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, zważył, że przez ustanowienie hipoteki powstaje odpowiedzialność rzeczowa, która polega na tym, że wierzyciel może dochodzić zaspokojenia swojej wierzytelności z przedmiotu zabezpieczenia w wysokości jego wartości, do tej wysokości bowiem ogranicza się odpowiedzialność dłużnika hipotecznego. Nabywca nieruchomości, przejmujący w umowie ze zbywcą dług hipoteczny, odpowiada za ten dług rzeczowo.

Sąd Okręgowy wskazał, że z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie jednoznacznie wynika, iż na pozwanym ciąży odpowiedzialność rzeczowa wynikająca

z hipotek ustanowionych na przedmiotowej nieruchomości położonej w miejscowości D. w gminie A., darowanej mu przez dłużników – jego rodziców. W ocenie Sądu Okręgowego, niemożliwym jest, aby pozwany nie miał świadomości, że nieruchomość darowana mu przez rodziców obciążona jest hipoteką, która zgodnie z art. 65 ustawy o księgach wieczystych i hipotece umożliwia wierzycielowi dochodzenie zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością

i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela. Z doświadczenia życiowego wynika, że podczas podpisywania umowy darowizny nieruchomości, która dla ważności wymaga formy aktu notarialnego, notariusz informuje strony o stanie prawnym nieruchomości, na podstawie wypisu z ksiąg wieczystych, co do których obowiązuje domniemanie zgodności treści ze stanem prawnym. Działanie dłużników, którzy najpierw podpisali umowę kredytu, uzyskali środki, a następnie zaniechali spłacania tegoż kredytu, miało na celu próbę uniknięcia odpowiedzialności za zaciągnięte zobowiązanie.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił stanowiska pozwanego co do nieważności umowy, czy abuzywnego charakteru postanowień w niej zawartych uznając, że pozwany miał prawo odmówić przyjęcia darowizny nieruchomości, zwłaszcza takiej, na której ustanowiona została hipoteka, zatem podnoszenie przez pozwanego zarzutów dotyczących skuteczności czy ważności umowy byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu, zgodnie z art. 108 zd. 2 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływać na treść wyroku poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie dowolnej oceny dowodów, brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego, sformułowanie przez sąd wniosków sprzecznych z materiałem dowodowym, z naruszeniem reguł logicznego rozumowania, zasad doświadczenia życiowego i formalnych schematów powiązań pomiędzy podstawami wnioskowania i wnioskami, a w konsekwencji błędne ustalenie stanu faktycznego, tj.:

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy, w tym

w szczególności ograniczenie rozważenia argumentacji pozwanego do stwierdzenia, iż „po dokonaniu oceny zasadności twierdzeń pozwanego oraz materiału dowodowego sąd nie uwzględnił stanowiska pozwanego co do nieważności umowy i abuzywnego charakteru postanowień w niej zawartych”, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, bowiem spowodowało oddalenie zarzutów pozwanego w całości i uniemożliwia kontrolę instancyjną orzeczenia;

2) naruszenie art. 338 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób uniemożliwiający kontrolę instancyjną i nieodnoszący się do istoty sprawy, w szczególności:

a) bez rozważenia materiału dowodowego, bez wskazania przez Sąd konkretnych dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a w konsekwencji pozbawienie pozwanego możliwości wdania się w polemikę w tym zakresie,

b) bez wskazania podstawy prawnej rozstrzygnięcia, w tym w szczególności bez wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku jego podstawy prawnej i bez ustosunkowania się w uzasadnieniu wyroku do argumentów pozwanego odnoszących się do nieważności umowy oraz nieistnienia i nieudowodnienia przez powoda dochodzonego roszczenia, co uniemożliwia ustalenie przyczyn, dla których Sąd I instancji uznał, że w/w umowa jest zgodna z prawem, a w rezultacie dokonania prawidłowej kontroli instancyjnej tego wyroku,

z ostrożności procesowej, na wypadek gdyby Sąd II instancji uznał, iż na podstawie uzasadnienia możliwe jest określenie, jakie ustalenia poczynił Sąd I instancji i możliwa jest kontrola instancyjna wyroku Sądu I instancji:

3) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. poprzez dokonanie w uzasadnieniu wyroku ustaleń sprzecznych ze zgromadzonym materiałem dowodowym, polegających na:

a) błędnym ustaleniu, iż udzielony dłużnikom osobistym B. i P. K. (kredytobiorcy) kredyt jest kredytem walutowym, a w ramach umowy bank dokonywał operacji w walucie obcej, które uzasadniały stosowanie kursów kupna CHF przy wypłacie kredytu i sprzedaży CHF przy spłacie rat, pomimo że powód wskazywał w toku postępowania, że kredyty denominowane są kredytami jedynie waloryzowanymi wartości obcej waluty, a zatem złotowymi,

b) błędnym ustaleniu, iż kredytobiorca wykorzystał kredyt w walucie 71.962 CHF, pomimo że z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynikało, iż na podstawie załącznika nr 7 do Umowy Kredytu Hipotecznego nr (...) wypłata kwoty kredytu mogła nastąpić jedynie w złotych oraz iż środki z kredytu zostały przelane przez powoda bezpośrednio na konto przeznaczone do spłaty kredytu (...) oraz na rachunek kredytobiorcy w kwotach 111.586,61 zł i 40.000 zł;

4) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne uznanie, iż na podstawie umowy powód oddał do dyspozycji kredytobiorców kwotę 71.962 CHF poprzez samo zobowiązanie się do oddania do dyspozycji kwoty w CHF, przy jednoczesnym braku uprawnienia kredytobiorców do żądania wykonania tego zobowiązania przez powoda, gdyż z umowy jednoznacznie wynika, że po jej zawarciu kredytobiorca nie mógł dysponować środkami pieniężnymi w CHF, albowiem umowa przewidywała, że jedynymi środkami pieniężnymi, jakie powód zobowiązał się wypłacić kredytobiorcy były nieokreślone kwotowo w umowie środki pieniężne nominowane w PLN, co potwierdził powód na stronie 4 pisma z dnia 16 maja 2018 r.;

5) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że z treści umowy wynika, że została ona sporządzona w sposób spełniający wymogi art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, mimo że: a) nie oddano do dyspozycji określonej kwoty kredytu na czas oznaczony, b) nie określono kwoty kredytu, c) jej postanowienia nakładały na kredytobiorcę obowiązek zwrotu kwoty wyższej niż kwota wykorzystanego kredytu, d) naliczono odsetki od kwoty wyższej niż kwota wykorzystanego kredytu;

6) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego, tj. z umowy, wniosków z niego niewynikających, tj.:

a) przyjęcie, że umowa została sporządzona w sposób zgodny z naturą stosunku umowy kredytu i stosunku zobowiązaniowego oraz zasadami współżycia społecznego, a w rezultacie uznania ją za ważną na podstawie art. 58 § 1 k.c.

w zw. z art. 353¹ § 1 k.c.,

b) przyjęcie, że nie doszło do rażącego naruszenia interesów kredytobiorców oraz że postanowienia Załącznika nr 7 ust. 2 pkt 2 i 4 do umowy kredytu nie mają charakteru abuzywnego,

- które to naruszenia miały istotny wpływ na wynik postępowania, bowiem skutkowały błędnym wnioskiem, iż umowa spełniała essentialia negotii określone w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, co spowodowało błędne niezastosowanie w sprawie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, a w konsekwencji niezastosowanie art. 405, 410, 415 k.c.;

II. naruszenie prawa materialnego:

1) naruszenie art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez niezastosowanie tego przepisu i nierozpoznanie zarzutów podniesionych przez pozwanego dotyczących stosunku łączącego powoda z kredytobiorcami, podczas gdy zgodnie z art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece właściciel nieruchomości niebędący dłużnikiem osobistym może, niezależnie od zarzutów, które mu przysługują osobiście przeciwko wierzycielowi hipotecznemu, podnosić zarzuty przysługujące dłużnikowi oraz te, których dłużnik zrzekł się po ustanowieniu hipoteki;

2) naruszenie art. 5 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i uznanie, że zarzuty pozwanego, współdzielone z zarzutami kredytobiorców, byłyby sprzeczne

z zasadami współżycia społecznego ze względu na możliwość odrzucenia darowizny, podczas gdy art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece zezwala dłużnikowi rzeczowemu na korzystanie z zarzutów dłużników osobistych i w żaden sposób nie ogranicza tej możliwości, zatem korzystanie z nich nie może zostać uznane za z założenia za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, skoro zostało dozwolone przez ustawodawcę;

z ostrożności procesowej, na wypadek gdyby Sąd II instancji uznał, iż na podstawie uzasadnienia możliwe jest określenie, jakie ustalenia poczynił Sąd I instancji

i możliwa jest kontrola instancyjna wyroku Sądu I instancji:

3) naruszenie art. 65 k.c. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń stron zawartych w umowie i błędne ustalenie, iż na podstawie umowy powód zobowiązał się do oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty 71.962 CHF, pomimo że treść tej umowy jednoznacznie wskazuje, że kredytobiorca nie mógł dysponować tymi środkami pieniężnymi, albowiem umowa przewidywała, że jedynymi środkami pieniężnymi, jakie powód zobowiązał się wypłacić kredytobiorcy były nieokreślone kwotowo w umowie środki pieniężne nominowane w PLN;

4) naruszenie art. 353¹ k.c. w zw. z art. 353 § 1 k.c., art. 354 k.c. oraz art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, poprzez błędną wykładnię w/w przepisów polegającą na błędnym uznaniu, iż zasada swobody umów pozwalała na określenie w umowie sposobu oddania do dyspozycji kredytu w taki sposób, że kredyt określony

w umowie jako kredyt w walucie obcej będzie mógł być wypłacony wyłącznie

w walucie polskiej, podczas gdy wniosek taki pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego oraz treścią wyrażonego w art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe zobowiązania banku przez umowę kredytu do oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych, a także ogólną zasadą prawa zobowiązań określoną w art. 353 § 1 k.c., zgodnie z którą elementem określającym świadczenie, do którego dłużnik jest zobowiązany, jest uprawnienie wierzyciela do żądania jego wykonania;

5) naruszenie art. 69 ust. 1 oraz 69 ust. 2 ustawy Prawo bankowe poprzez ich błędną wykładnię polegającą na mylnym zrozumieniu treści zastosowanego przepisu

i błędnym ustaleniu pojęć prawnych, tj.:

a) poprzez niedostrzeżenie sprzeczności umowy z prawem powszechnie obowiązującym w zakresie, w jakim umowa nie określa essentialia negotii umowy kredytu, tj. terminów i sposobu oddania kwoty kredytu do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony oraz w zakresie, w jakim umowa zezwala na naliczanie odsetek za korzystanie z kapitału od kwoty innej, niż kwota wykorzystanego kredytu,

b) błędne przyjęcie, iż przedmiotowa umowa została sporządzona w sposób spełniający wymogi art. 69 ustawy Prawo bankowe, mimo że postanowienia umowy powodowały, że:

i. kredytobiorca nie miał prawa dysponowania kwotą kredytu określoną w umowie,

ii. kredytobiorca w dniu zawarcia umowy nie znał kwoty, jaką otrzyma tytułem kredytu,

(...). obliczanie odsetek za korzystanie z wypłaconego kredytu następowało od kwoty wyższej niż kwota wykorzystanego kredytu,

iv. wysokość spłaconego kapitału ze swojej istoty musiała się różnić od otrzymanego kredytu, a zatem kwota kapitału kredytu musiała być zmienna w czasie;

6) naruszenie art. 358 k.c. w brzmieniu z dnia zawarcia umowy w zw. z art. 3 ust. 3 Prawa dewizowego z dnia 27 lipca 2002 r. poprzez błędne przyjęcie, iż umowa kredytu była podstawą do dokonywania rozliczeń w walucie obcej, co spowodowało błędne uznanie, iż określenie w umowie kredytu zobowiązania w walucie obcej w świetle powyższych przepisów było dopuszczalne, ponieważ dopuszczalne było dokonywanie przez banku obrotu dewizowego rozumianego jako zawarcie umowy powodującej lub mogącej powodować rozliczenia w walucie obcej;

7) naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 4 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich poprzez błędne uznanie:

a) iż zastosowanie w umowie kursu kupna waluty CHF do wypłaty kredytu, a kursu sprzedaży waluty CHF do spłaty kredytu nie jest naruszeniem dobrych obyczajów,

b) iż rażące naruszenie interesów konsumenta nie wynika z faktu, że nie ma obecnie możliwości ustalenia górnej granicy wysokości zobowiązania kredytobiorców (nawet w przybliżeniu do +/- 50%), która to górna granica zostanie zdefiniowana dopiero w momencie postępowania egzekucyjnego,

c) iż rażące naruszenie interesów konsumenta nie wynika z faktu, że tylko kredytobiorcy ponoszą ryzyko walutowe, z uwagi na zneutralizowanie tych ryzyk przez bank w wyniku transakcji na rynku walutowym, które mogą nie tylko zabezpieczać ryzyko banku, ale przynosić dochód, zaś kredytobiorcy nie mają systemowej możliwości zabezpieczenia takiego ryzyka po swojej stronie, w jakikolwiek sposób,

8) naruszenie art. 65 § 2 k.c., co spowodowało nieprawidłowe niezastosowanie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 358¹ § 5 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego poprzez uznanie, iż umowa nie zawierała w sobie mechanizmu waloryzacji, pomimo że powód przyznał, iż waloryzacja w umowie nie została zastosowana, co spowodowało niedostrzeżenie sprzeczności umowy z prawem powszechnie obowiązującym w zakresie, w jakim umowa przewiduje waloryzację kwoty kredytu, w szczególności w tym, że ustalenie wysokości należności kredytowych następowało jednostronnie przez powoda, a nie przez miernik wartości, oraz iż waloryzacja kwoty kredytu następowała jedynie jednostronnie;

9) naruszenie art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw poprzez jego błędną wykładnię polegającą na błędnym uznaniu, że:

a) na skutek wprowadzonych przepisów należy uznać, iż możliwość denominowania kredytu do waluty obcej była dopuszczalna na gruncie przepisów Prawa bankowego przed wejściem w życie ustawy antyspreadowej,

b) wprowadzenie obowiązku określenia w umowie zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut uniemożliwiło bankom arbitralną modyfikację kursów walut i pozwoliło na utrzymanie funkcjonujących na rynku kredytów denominowanych, podczas gdy zgodnie z utrwaloną wykładnią naruszonych przepisów, potwierdzoną uchwałą SN (7) z dnia 20 czerwca 2018 r. sygn. akt III CZP 29/17, oceny abuzywności klauzul należy dokonywać według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie jej wykonywania;

10) naruszenie art. 110 Prawa bankowego poprzez niedostrzeżenie sprzeczności umowy kredytu z art. 110 Prawa bankowego, pomimo że Sąd sam uznał, iż spread walutowy oraz marża nakładana przy wyliczaniu kursów walut określonych

w Tabeli banku jest zyskiem banku a kosztem klienta i stanowi dla banku wynagrodzenie;

11) naruszenie art. 58 § 2 k.c. poprzez niedostrzeżenie nieważności umowy pomimo sprzeczności jej treści i sposobu zawarcia z zasadami współżycia społecznego, w tym w szczególności zawarcia umowy obiektywnie niekorzystnej dla jednej ze stron wskutek wykorzystania przewagi jednej ze stron, co doprowadziło do zawarcia przez kredytobiorcę umowy i skorzystania z kredytu

w sposób nieświadomy rzeczywistej skali oraz prawdopodobieństwa ryzyka kursowego i wzrostu kosztów spłaty kredytu.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w I i II instancji, ewentualnie, na wypadek uznania przez Sąd, iż uchybienia Sądu I instancji nie spowodowały nierozpoznania istoty sprawy i możliwa jest kontrola instancyjna orzeczenia, zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna i prowadzi do uchylenia zaskarżonego wyroku.

Rację ma skarżący zarzucając w apelacji nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Skutek ten wynika z niezastosowania przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie przepisu art. 73 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1916) i z nieprawidłowego zastosowania art. 5 k.c.

Skoro odpowiedzialność pozwanego wobec powoda za zobowiązania wynikające z umowy kredytu hipotecznego z dnia 9 grudnia 2004 r., zawartej przez kredytobiorców P. K. i B. K. z poprzednikiem prawnym powodowego Banku, wynika

z zabezpieczenia wierzytelności wynikających z tej umowy hipotekami na nieruchomości, której właścicielem jest aktualnie pozwany, to przy rozpoznawaniu sprawy należało mieć na względzie akcesoryjny charakter hipoteki względem zabezpieczonej wierzytelności. Akcesoryjność ta oznacza, że hipoteka i wynikająca z niej odpowiedzialność rzeczowa powstaje co do zasady wtedy tylko, gdy istnieje wierzytelność, która ma być hipoteką zabezpieczona. Przejawem akcesoryjności hipoteki jest art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, który pozwala właścicielowi nieruchomości niebędącemu dłużnikiem osobistym, niezależnie od zarzutów, które mu przysługują osobiście przeciwko wierzycielowi hipotecznemu, podnosić zarzuty przysługujące dłużnikowi osobistemu oraz te, których dłużnik osobisty zrzekł się po ustanowieniu hipoteki. Spośród zarzutów przysługujących dłużnikowi osobistemu, jakie mogą być podnoszone przez właściciela nieruchomości obciążonej hipoteką, można wymienić zarzuty nieważności czynności prawnej, z której wynika wierzytelność zabezpieczona hipoteką, nieistnienia w całości lub

w części wierzytelności, na zabezpieczenie której została ustanowiona hipoteka, czy niewymagalności zobowiązania zabezpieczonego hipoteką.

Jako że pozwany w sprawie niniejszej zarzucił nieważność umowy kredytu, względnie nieistnienie wierzytelności dochodzonej przez powoda lub jej nieudowodnienie, uzasadniając te zarzuty szczegółowo w sprzeciwie od nakazu zapłaty i w kolejnym piśmie procesowym, to dla właściwej oceny zasadności roszczenia dochodzonego pozwem konieczne było rozważenie zasadności tych zarzutów. Tymczasem Sąd Okręgowy uchylił się całkowicie od rozpoznania powyższych zarzutów pozwanego, nie ustalając ani faktów istotnych dla zbadania owych zarzutów, ani nie dokonując ich merytorycznej oceny, przez co naruszył art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Sąd Okręgowy nietrafnie przy tym uznał, że podnoszenie przez pozwanego owych zarzutów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, ze względu na nabycie nieruchomości obciążonej hipotecznie w drodze darowizny. Stanowiska takiego nie uzasadnia art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny

ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub z zasadami współżycia społecznego,

a takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Klauzule generalne ujęte w art. 5 k.c. wyrażają idee słuszności w prawie

i wolności ludzi oraz odwołują się do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa. Przez zasady współżycia społecznego należy zatem rozumieć reguły postępowania ludzkiego, niebędące regułami prawnymi i konstruowane na podstawie ocen

o charakterze moralnym o dostatecznym stopniu utrwalenia w społeczeństwie. Zasady współżycia społecznego powinny być utożsamiane z zasadami etycznego postępowania (vide orz. SN z 14.10.1999 r., II CKN 928/97, OSNC 1999/4/75).

Nie sposób jednak uznać, by kwestionowanie przez pozwanego w procesie sądowym istnienia dochodzonego pozwem roszczenia (lub jego udowodnienia), w tym ważności umowy będącej jego źródłem, stanowiło zachowanie kolidujące z zasadami etycznego postępowania. Wykazanie istnienia roszczenia wynikającego z ważnie zawartej umowy jest wszak podstawowym obowiązkiem procesowym powoda, a jeśli umowa jest nieważna, to nie może być z niej wywodzone żadne roszczenie. Kwestie te powinny być badane przez sąd

w każdym procesie cywilnym, zgodnie z regułami postępowania dowodowego, niezależnie nawet od zarzutów formułowanych przez strony. Dlatego pogląd Sądu Okręgowego uznający za kolidujące z zasadami współżycia społecznego zachowanie pozwanego polegające na podnoszeniu w procesie zarzutu nieważności umowy i nieistnienia wywodzonego z niej roszczenia nie da się obronić.

W wyniku przyjęcia błędnego założenia o sprzeczności z zasadami współżycia społecznego podniesionych przez pozwanego w niniejszej sprawie zarzutów, Sąd pierwszej instancji pominął całkowicie wskazane wyżej merytoryczne zarzuty pozwanego

i w konsekwencji nie zbadał należycie materialnej podstawy żądania pozwu, tj. nie poddał ocenie kwestii ważności spornej umowy kredytu i istnienia roszczeń powoda z niej wywiedzionych. Oznacza to nierozpoznanie istoty sprawy. W tej sytuacji stało się konieczne uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy winien zbadać kwestię ważności przedmiotowej umowy kredytu i istnienia roszczeń wynikających z tej umowy – objętych pozwem, w kontekście zarzutów sformułowanych przez pozwanego, oraz poddać osądowi żądanie pozwu o zapłatę, mając na uwadze przywołaną wyżej regulację art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Z opisanych przyczyn Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.

Paweł Duda Robert Obrębski Przemysław Kurzawa